

mediis fluctibus; nec unus quidem nuntius tantæ
cladis superfuit.

Sic Deus liberavit Hebræos ab *injustâ servitute*
Egyptiorum.

89. Dios sustenta á su pueblo en el desierto.

Hebræi, trajecto mari Rubro, diu peragrârunt
vastam solitudinem.

Deerat panis. At Deus ipse eos aluit: e celo per
annos quadraginta cecidit cibus, quem appellave-
runt *manna*.

Inerat huic cibo gustus similæ cum melle mixtæ.

Interdum etiam defuit aqua. At, jubente Deo,
Moses percutebat rupem virgâ; et continuò erum-
pebant fontes aquæ dulcis.

90. Dios promulga su ley en medio de truenos y
relámpagos.

Mense tertio, postquam Hebræi egressi sunt ex
Egypto, pervenerunt ad montem Sinæ.

Ibi Deus dedit eis legem cum apparatu terrifico

Cœperunt exaudiri tonitrua, micare fulgura;
nubes densa operiebat montem, et clangor buc-
cinæ vehementius¹ perstrebat.

¹ El comparativo tiene en este lugar la energía y la signifi-
cación del superlativo, como es fácil hacerse cargo de ello
por diferentes modos, v. g. si se sobreentiende *præ solito*, con
mas vehemencia que de costumbre.

Stabat populus præ metu trepidus ad radices
montis fumiantis.

Deus autem in monte loquebatur e mediâ nube
inter fulgura et tonitrua.

91. Principales artículos de la ley.

Hæc porrò sunt verba quæ protulit Deus: «Ego
sum Dominus qui eduxi vos e servitute *Ægyptio-*
rum.

Non erunt vobis dii alieni; ego unus Deus, ei
non estalius præter me.

Non usurpabitis nomen Dei vestri temerè et sine
causâ.

Sabbato nullum opus facietis. Colite patrem
vestrum et matrem vestram. Non occidetis; non
adulterbitis.

Non facietis furtum; non dicetis falsum testi-
monium adversus proximum vestrum; non con-
cupiscitis rem alterius. »

92. Construcción del tabernáculo y del arca. Muerte
de Moisés.

Mses, a Deo monitus, confici jussit tabernacu-
lum ex pellibus et cortinis pretiosissimis, insuper
rem fœderis auro puro vestitam, in quâ repon-
sui tabulas legis divinæ.

Quum jam in conspectu haberet terram a Deo
proliissam, mortuus est vir sapientia et cæteris
virtutibus planè admirabilis.

Lxit eum populus diebus triginta.

Successit in locum Mosis Josue, quem ipse
viriis designaverat.

93. Los Hebreos acaudillados por Josué pasan el Jordan a
pié enjuto.

Ut Hebræi in terram promissam introduceren-
tur, Jordanis erat trajiciendus; nec erat iis na-
vium copia, nec vadum præbebat amnis, tunc
pleno alveo fluens.

Deus venit eis auxilio. Josue jussit præferri ar-
cam foederis, et populum sequi.

Appropinquate arcâ, aquæ quæ supernè de-
fluebant, steterunt instar muri; quæ autem infra,
descenderunt, et alveum siccum reliquerunt.

94. Josué erige un monumento.

Hebræi incedebant per arenem alveum, donec
ripam oppositam attingerent.

Tum reversæ sunt aquæ in locum prisimum.

Josue vero duodecim lapides e medio anno sub-
iatos erexit, ut essent perenne rei monumentum.

Dixit Hebræis: Si quando vos interrogaverint
filii vestri quorsum spectet ista lapidum congeries,
respondebitis. Sicco pede trajecimus Jordanem
istum. Idecirco positi sunt lapides ad sempiternam
facti memoriam, ut discant quanta sit Dei potestia.

95. Los muros de Jericó caen al punto.

Erat in his locis urbs validissimis mūris ac-

turribus munita, nomine Jericho, quæ nec expu-
gnari, nec obsideri facile poterat.

Josue, divino auxilio fretus, non armis aut viri-
bus urbem aggressus est.

Arcam circumferri jussit circa muros, sacerdo-
tesque antecedere, et tubâ canere.

Quum arca septies circumlata fuisse, muri et
turrellus illicò corruerunt.

Urbs capta et direpta est.

96. Josué manda parar el sol.

Reges Chanaan, conjunctis viribus, progressi
sunt adversus Hebræos.

At Deus dixit Josue: Ne timeas eos; tua erit
victoria.

Josue igitur magno impetu illos adortus est,
qui subitâ formidine correpti fugerunt.

Tunc in eos cecidit grando lapidea, et multos
interfecit.

Quum autem dies in vesperum inclinaret, re-
nondum confectâ, Josue jussit solem consistere;
et verò stetit sol, et diem produxit, donec deletus
fuissest hostium exercitus

97. Josué establece á los Hebreos en la tierra prometida y
muere. Año del mundo 2570.

Josue, devictis omnibus Palæstinæ populis,
Hebræos in sede destinatâ collocavit, agros et
oppida capta singulis tribubus divisit, et mortuus
est.

Deinde summa potestas delata est ad judices, inter quos eminuere Gedeon, Samson et Samuel.

Varia deinceps fuit Hebreorum fortuna pro variis eorum moribus. Ii sepe in Deum peccaverunt. Tunc divino presidio destituti, ab hostibus superabantur. Quoties ad Deum conversi, ejus auxilium imploraverunt, placatus Deus eos liberavit.

98. Aparece un Angel á Gedeon, y da ánimo para que sea el libertador del pueblo.

Hebraei a Madianitis vexati opem a Deo petierunt. Deus illorum preces audivit.

Angelus adstitit Gedeoni : Dominus tecum, inquit, vir fortissime.

Respondit Gedeon : Si Deus nobiscum est, cur durá premimur servitute?

Ait angelus : Macte animo; liberabis populum tuum a servitute Madianitarum.

Nolebat primò Gedeon tantum onus suscipere; sed, duplice miraculo confirmatus, non abnuit

99. Gedeon levanta un ejército, y marcha contra los Madianitas.

Gedeon, contracto exercitu, profectus est cum duobus et triginta millibus hominum, et castra castris hostium contulit.

Erat porrò infinita multitudo in exercitu Madianitarum; nam cum iis rex Amalecitarum se coniunxerat.

Tamen Deus dixit Gedeoni : Non opus est tibi

tot millibus hominum; dimissis cæteris, retine tantum trecentos viros, ne victoriam suæ virtuti tribuant, non potentia divinæ.

100. Gedeon combate y lleva la victoria.

Gedeon trecentos viros in tres partes divisit, deditque illis tubas et lagenas testaceas, in quibus erant lampades accensæ.

Hi, mediâ nocte ingressi castra hostium, cœperunt tubis clangere, et collidere inter se lagenas.

Madianitæ, auditio turbarum sonitu et visis lampadibus, turbati sunt, et turpi fugâ, quò quisque potuit, dilapsi sunt.

Denique gladios in se invicem converterunt, et mutuâ cæde se trucidarunt¹.

Gedeon hostium reges persecutus est, et comprehensos neci dedit.

101. Nacimiento de Sanson; su fuerza extraordinaria.

Quum Hebrai in potestate essent Philistæorum, et ab illis affligerentur, natus est Samson, futurus ulti hostium.

Hujus mater diu sterilis fuerat; sed ei angelus Domini apparuit, prædictique eam parituram filium qui cives suos in libertatem aliquando vindicaret.

Enixa puerum, nomen Samonis ei indidit.

Puer crevit. Intonsam habuit comam, nec vi

¹ Sincope, por trucidarunt.

num, nec siceram bibit. Incredibili fuit corporis robore; obvium leonem manu interfecit.

102. Sanson ya grande hostiga á los Filisteos.

Sanson adultus Philistæos multis affecit cladi bus. Cepit trecentas vulpes, quarum caudis ac censas lampades alligavit, et in hostium agros immisit.

Tunc fortè messis matura erat; ita facile incendium fuit.

Omnes segetes, vineæ et oleæ exustæ sunt, nec inimicam gentem variis incommodis vexare desistit.

Traditus Philistæis, rupit vincula quibus constrictus fuerat, et, arreptâ maxillâ asini, hoc telo, quod casus dederat, mille hostium prostravit.

103. Sanson, encerrado en la ciudad, llévase las puertas con sus postes.

Quàdam die Samson urbem Philistæorum ingressus est, ibique pernoctaturus videbatur.

Philistæi, occasionem captantes, portas observari jusserunt, ne quis exiret.

Per totam noctem exspectabant silentes, ut Samsonem manè exeuntem interficerent.

At Samson mediâ nocte surrexit, venitque ad portam urbis. Quam, quum invenisset clausam, humeris sustulit cum postibus et seris, atque in verticem montis vicini supportavit.

104. Ganada su mujer por los Filisteos, le vende.

Tandem Philistæi, qui Samsonem comprehenderne nequierant, illius uxorem pecuniâ corruperunt, ut ea virum proderet.

Mulier viro persuasit, ut sibi indicaret causam tantæ virtutis; et, ubi rescivit vires ejus in capillis sitas esse, caput dormientis totondit, atque ita eum Philistæis tradidit.

Illi, effossis oculis, vinctum in carcerem coniecerunt, diuque ludibrio habuerunt.

Sed spatio temporis crinis accusis¹ crescere, et cum crine virtus redire coepit. Jamque Samson, conscius recepti roboris, justæ ultionis tempus opperiebatur.

105. Sanson muere haciendo perecer á 3000 Filisteos.

Erat Philistæis mos, quum dies festos agerent, producere Samsonem quasi in pompam publicam, captoque insultare.

Die quàdam, quum publicum convivium celebretur, Samsonem adduci jubent.

Domus in quà omnis populus et principes Philistæorum epulabantur, subnixa erat duabus columnis miræ magnitudinis.

Adductus Samson inter columnas statuitur. Tum ille, occasione utens, columnas concussit,

¹ Aquí se usa el singular por el plural. Véase para la significación de estas dos voces el vocabulario al fin del tomo en su respectivo lugar.

et turba omnis obruta est ruinâ domûs, simulque Samson ipse, cum hostibus, non inultus occidit.

106. Nacimiento de Samuel.

Quum Heli esset summus sacerdos, natus est Samuel. Hunc adduxit mater ad sacerdotem, et obtulit Domino ut ei in sacrificiis faciendis ministret.

Puer crescebat egregiâ præditus indeole, eratque Deo et hominibus carus. Cui mater sua certis temporibus afferebat parvam tunicam, quam ipsa conficerat.

Heli verò habebat filios perditis moribus, adeo ut populum a colendo Deo abducent, nec satis graviter eos unquam reprehendit.

Quamobrem Deus erat et liberis et patri iratus.

107. Dios revela á Samuel el castigo que á Heli amenaza.

Quâdam nocte, quum jaceret Heli in lectulo, Dominus vocavit Samuelem, qui, ratus se a sacerdote arcessi, cucurrit, dixitque : En adsum ; vocasti enim me.

At Heli : Non te vocavi, inquit, fili mi; revertere in lectulum tuum. Idque iterum et tertio factum est.

Tandem præmonitus a sacerdote, Samuel respondit Deo vocanti . Loquere, Domine; audit enim servus tuus.

¹ Sincope, por vocavisti.

Tum Deus Samuelei : Ego, ait, afficiam domum Heli iis malis quæ nemo audire possit, quin ei ambæ aures tinniant, propterea quod in liberos suos plus æquo indulgens fuerit, illorumque vitia nimium patienter tulerit.

108. Samuel descubre á Heli lo que Dios le tiene revelado.

Arctior deinde somnus Samuelem complexus est, qui dormivit usque manè.

Ubi dies illuxit, surgens s'ectulo aperuit ostium tabernaculi, uti facere consueverat; timebat autem sacerdoti indicare sermonem Dei.

Heli compellans eum : Oro te, inquit, et obtestor, indica mihi ea quæ dixit Deus; cave ne me quidquam celes eorum quæ audivisti.

Jubenti paruit Samuel, illique enarravit omnia verba Domini. Cui Heli : Dominus est, ait; faciat quod sibi libuerit.

109. Llueven calamidades sobre Heli y sus hijos.

Paulò post bellum exortum est inter Philistæos et Hebræos.

Hebræi arcam fœderis in pugnam deferunt, et cum eâ filii sacerdotis procedunt. Sed quia Deus illis erat offensus, arca detrimento magis quam adjumento fuit.

Victi sunt Hebræi, occisi filii sacerdotis, arca ipsa capta est.

Heli, auditio tantæ cladis nuntio, e sellâ decidit, et, fractâ cervice, mortuus est.

110. Samuel, último juez de los Hebreos. Saúl es ungido por rey. Año del mundo 2900.

Samuel fuit postremus Hebræorum judex, eorumque res in summâ pace et perpetuâ tranquillitate administravit.

At quum senuisset, et filii ejus a moribus paternis descicerent, populus novitatis amans ab illo regem petiit.

Samuel primò rem dissuasit, Hebraeosque ab isto consilio dimovere conatus est; sed illi in sententiâ perstiterunt.

Quare admonitus a Deo Samuel annuit eorum postulationi, et Saulem regem consecravit.

Erat Saulis ingens statura, et forma excellens, adeo ut dignitas corporis dignitati regiae pulchritudine conveniret.

111. Primera desobediencia de Saúl.

Philistæi in agrum Hebræorum irruptionem fecerunt.

Quapropter Saul adversus illos processit, et apud Galgala, urbem insignem istius regionis, castra posuit.

Porrò Samuel edixerat ut se per septem dies expectarent, neve¹ manum cum hoste priùs consercerent, quām ipse veniens Deo sacrificium faceret.

¹ Ne ve la última de estas dos conjunciones siempre debe junтарse con otra palabra, v. g. con que usado por et.

Die septimo, quum Samuel moraretur, et populus moræ pertensus dilaberetur, Saul ipse sacrificium fecit loco sacerdotis.

Vix peracto sacrificio, venit Samuel, regemque graviter reprehendit quod munus proprium sacerdotum sibi temerè arrogavisset.

112. Jonatás, hijo de Saúl, derrota el ejército de los Filisteos.

Quum Hebræi a Philistæis premerentur, Jonas, Saulis filius, audax cōsūlūm cepit et perfecit.

Solo armigero comite, castra hostium ingressus est, et viginti ferè Philistæis interemptis, universum exercitum terrore perculit.

Itaque Philistæi perturbati cœperunt non jām ordines servare, non imperia exsequi, sed fugæ se committere.

Quod ubi Saul animadvertisit, copias castris eduxit, et fugientes persecutus insignem victoriam retulit.

113. Saúl quiere quitar la vida á su hijo Jonatás.

Saul, dum persequeretur Philistæos, edixerat ne quis, nisi confectis hostibus, cibum sumeret, mortem cum juramento minatus illi qui contra edictum fecisset.

Jonathas tunc aberat, nec regis imperium auferat.

Accidit ut exercitus trajiceret silvam in quā esset plurimum mellis agrestis.

Jonathas, edicti paterni nescius, extendit vir-

gam quam manu tenebat, eamque in mel intinctam ori admovit.

Id ubi rex cognovit, filium morte plecti voluit, sed recens meritum periculo juvenem exemit; ne populus tulit juvenem ad supplicium trahi.

114. Saúl desobedece por segunda vez; es despojado del reino, y David es ungido por

Saul postea, jubente Deo, bellum Amalecitis instaurat. Primò rem bene gessit; cæsi sunt hostes, et eorum rex captus est.

Sed deinde Saul Deum graviter offendit. Venerat Deus ne quid ex spoliis hostium reservaretur. Saul verò, Amalecitis cæsis, partem prædæ servavit.

Quam ob causam rejectus est a Deo, et in ejus locum David, adhuc juvenis, e tribu Judæ electus est, et a Samuele unctus.

115. Saúl es agitado del demonio, tráenle á David para que le alivie.

Saulem, postquam Dei mandata sprevisset, invasit spiritus malus, ita ut ille in furorem sæpe incideret.

Tunc aulici ei suaserunt ut aliquem arcesseret qui citharam sciret pulsare, ad deliniendum ægrum ejus animum.

Arcessitus est David hujusce¹ artis peritus, qui,

¹ Ce, particula, que no se traduce.

ob illud manus, inter ministros regios habebatur.

Itaque statim ac Saulem spiritus malus corripiebat, David citharam pulsabat, et regis furor considerabat.

116. El gigante Goliat desafia á los Hebreos.

Secutum est bellum cum Philistæis. Quum duæ acies in conspectu essent, Philistæus quidam, nomine Goliathus, vir miræ magnitudinis, progressus est ante ordines, et unum ex Hebreis sæpe provocabat ad singulare certamen.

Loricæ squamatæ induebatur; ocreas in cruribus aereas habebat; cassis aërea caput ejus operiebat, et dypeus æreus tegebat humeros.

Tum Saul magna præmia, imò et filiæ nuptias ei promisit qui provocantis spolia retulisset.

At nemo contra illum exire audebat; et Goliathus suam Hebreis ignaviam cum irrisu ac ludibrio proprobabat.

117. Presentase David para combatir á Goliat.

David, commotus ignominiâ populi sui, se sponte ad pugnandum obtulit.

Itaque adductus est ad Saulem, qui, considerata ejus ætate, diffidebat pugnæ.

Non poteris, inquit, adolescentulus¹ cum viro robustissimo pugnare.

¹ Aquí hay que sobrentender *tu qui es*, y por consiguiente no es de extrañar que *adolescentulus* esté en nominativo y no en vocativo.

Respondit David: Ne timeas, o rex. Quum pascarem oves patris mei, leo invasit gregem, ovemque corripuit. Ego illum persecutus occidi, et ovem e faucibus illius eripui. Ursus pariter interfeci. Deus qui me defendit a leone et ursu, me quaque a Philistæo isto defendet. Tum Saul: Abi, inquit, cum ista fiduciâ. Deus te adjuvet.

118. David armado solamente de su honda va al encuentro de Goliat.

Saul ipse sua juveni arnia voluit accommodare; galeam capiti ejus imposuit, loricâ pectus circumtextit, latus gladio acciavit.

David verò iis impeditus armis quibus non erat assuetus, vix poterat incedere.

Quare onus incommodum depositus; sumpsit autem pedum pastorale, quo uti conueverat, et fundam cum quinque lapidibus in sacculo. Sie armatus adversus Philistæum processit.

119. David quita la vida á Goliat.

Accedebat ex adverso Goliathus, qui viso adolescente: Num, inquit, me canem esse putas, qui me cum baculo aggrediaris?

Cui David respondit: Tu venis ad me cum gladio et hastâ et clypeo; ego autem venio in nomine Domini exercituum, quem probbris ausus es licessere?

Tunc, misso fundâ lapide, Philistæum in fronte percussit, et humi prostravit, currensque suum jacenti gladium detravit, quo caput illi præcidit.

Ea re percusisti Philistæi in fugam versi sunt, et victoriam Hebræis concesserunt.

120. Saúl envidioso de David.

Redeundi Davidi obviâm itum est Hebræi gratulantes victorem deducunt ad urbem; ipsæ mulieres domibus egressæ cum tympanis laudes ejus canebant.

Tantus populi favor invidiam Saulis accendit, qui deinceps malevolo fuit in Davidem animo, nec jam eum benignis oculis adspiciebat. Longè alia fuit mens filii ejus Jonathæ. Virtutem Davidis admirans, illum singulari amore complexus est, suoque balteo, arcu et gladio donavit.

121. Saúl no quiere cumplir su promesa.

Saul victori filiam suam spoponderat uxorem; at promissis non stetit, novamque conditionem proposuit, si nempe David centum Philistæos interfecisset.

Malo animo id faciebat rex invidus; sperabat scilicet juvenem audacem facilè peritum. At sua eum spes delusit.

Nam David, occisis ducentis Philistæis, rediit illæsus, atque ita régis filiam in matrimonium accepit.

122. Saúl intenta matar á David.

Crescebat in dies Saulis odium, stimulante invidiâ; quare non jam occulte, sed palam, Davidi necem parabat.

Bis eum lanceā confodere conatus est; sed David ictum lethalem declinatione corporis effugit.

Saul mandatum dedit Jonathāe, ut Davidem occideret; sed Jonathas noluit crudeli patris imperio obsequi; imò cum lacrymis illum obtestatus est ut tam iniquum consilium deponeret.

Denique Saul misit satellites, qui Davidem domi, in oculis uxoris, trucidarent. Hæc verò mari- tum demisit per fenestram, atque ita eripuit pericolo.

123. David viéndose perseguido por Saúl le perdona.

David, ut vidit implacabilem esse Saulis in se animum, excessit aulā, et solitudinem petiit.

Saul illum persecutus est; at, Deo favente, David inimici manus effugit, et ipse Saulis vitam non semel servavit.

Erat in deserto spelunca vasto recessu patens; ibi David cum suis comitibus in interiore parte latebat.

Fortè Saul solus in illam speluncam ingressus est, nec latentes vidit, oppressusque somno quievit.

Sui Davidem comites hortabantur ut opportu- nam Saulis interficiendi occasionem arriperet; sed David noluit, quum impunè posset, inimicum occidere.

124. Muerte de Saúl.

Motum est rursùs bellum cum Philistæis; ad- versus quos Saul cum exercitu processit.

Commissā pugnā, Hebræi fusi sunt. Tres filii

regis in acie ceciderunt. Saul ipse ex equo delapsus, ne vivus in potestatem hostium veniret, un. comitum latus transfodiendum præbuit.

Regis mortem omnium Hebræorum fuga conse- cuta est, et, eo die, victoriā insigni potiti sunt Philistæi.

125. David llora la muerte de Saúl que era su enemigo.

David, auditâ Saulis morte, lacrymas profudit. Montes Gelboë, ubi cædes illa facta fuerat, exse- cratus est. Illum qui a se Saulem occisum esse jactitabat, et regia insignia attulerat, perimi jussit, in pœnam violatæ majestatis regie.

Civibus urbis Jabels, quòd Saulis ejusque filio- rum corpora sepelivissent, gratiam retulit.

Admirandum sanè veri ac sinceri erga inimi- cum amoris exemplum.

126. David comete dos grandes crímenes.

David, postquam solium concendit, duplex scelus, et quidem gravissimum, commisit.

Adamavit mulierem, nomine *Betsaben*, eamque ad flagitium compulit.

Mulieris maritus, nomine *Urias*, vir fortissi- mus, tum in castris erat, et egregiam patriæ ope ram navabat.

Hunc David iniquo pugnæ loco hostibus objici jussit, atque ita necandum curavit.

At Deus ad Davidem misit prophetam, qui il- lum admoneret, eique pœnam sceleris denuntiare subeundam.

127. El Profeta propone al rey culpable una parábola.

Sic Davidem allocutus est propheta : « Erant in eādem urbe duo homines. Alter dives multos boum, caprarum atque ovium greges alebat; alter verò nihil habebat præter ovem unam quam ipse emerat, et apud se diligenter nutriebat.

« Venit ad hominem divitem hospes quidam: quumque ei parandum esset convivium, dives ille pepercit suis ovibus, et ovinulam pauperis viereptam, hospiti edendam aposuit.

« Tuum est, o rex, de hoc facto judicare. »

128. El Profeta aplica la parábola á David.

Rex indignans respondit: Iniquè fecit, quisquis ille est; pro ove ablatâ quatuor oves reddet.

Tum propheta apertè: Tu, ait, tu es iste vir. Te Deus bonis omnibus cumulavit: te regem fecit; te ab irâ Saulis liberavit; tibi regiam domum, regias opes tradidit.

Cur ergo uxorem Uriæ rapuisti? Cur virum innoxium, virum tibi militantem, gladio hostium interfecisti?

His prophetæ verbis motus, David culpam agnoscit et confessus est.

Cui propheta: Tibi, inquit, Deus condonat peccatum tuum. Attameu filius, qui natus est tibi, morietur.

129. David ayuna y ruega por la vida del niño.

Paujó pòst infans in gravem morbum incidit

Per septem dies David in magno luctu fuit, cibo abstinens et orans.

Die septimo, infans mortuus est; nec ausi sunt famuli id regi nuntiare.

Quos ut vidit David mussitantes, intellexit id quod erat, mortuum esse infantem.

Tunc, luctu deposito, jussit sibi apponi cibos mirantibusque aulicis dixit: Egrotante puerulo, jejonus orabam, sperans scilicet Deum, placari posse. Nunc autem quum mortuus sit, cur frustra lugeam? Num potero illum ad vitam revocare?

130. Absalon se rebela contra su padre.

Ad hunc dolorem aliis accessit dolor. Absalon, filius Davidis, paternum regnum affectavit; concitatâ multitudine imperitâ, adversus patrem rebellavit.

Id ubi cognovit David, excessit Hierosolymâ, veritus ne, si ibi remaneret, Absalon cum exercitu veniens urbem regiam obsideret, eamque ferro et igne vastaret.

Quare egressus cum suis qui in officio manabant, concendit montem Olivarum, flens, nudis pedibus, et operato capite.

131. Admirable pacienza de David.

Fugienti occurrit vir quidam e genere Saulis. nomine Semei, qui cœpit Davidem ejusque comites maledictis et lapidibus appetere.

Quod illi indignè ferentes volebant ulcisci injuriam, et maledici convicatoris caput amputare.

At David eos cohibuit: Sinite, inquit, istum mihi maledicere. Forsitan Deus, his quæ patior malis placatus, mei miserebitur, et rem afflictam restituet.

Incredibilem regis patientiam admirati comites ictio ægrè paruerunt.

132. David levanta un ejército contra Absalon.

Absalon, profecto patre, ingressus est Hierosolymam, ibique aliquandiu moratus est. Quæ res saluti fuit Davidi; nam interim David colligit copias, seque ad bellum comparavit.

Jam aderat Absalon cum exercitu, et prælium mox erat committendum. Suaserunt regi sui comites ut ne interesset certamini.

Quapropter David Joabum suis copiis præfecit, seque in urbem vicinam contulit.

Abiens autem præcepit Joabo cæterisque ducibus ut Absaloni parcerent, sibique filium incolument servarent.

133. Absalon vencido queda á un arbol colgado por los cabellos.

Acriter pugnatum est utrinque; sed, Deo favente, victoria penes Davidem fuit.

Terga verterunt Absalonis milites, e quibus vinti duo millia ceciderunt.

Absalon fugiens mulo insidebat; erat autem promisso et denso capillo¹. Dum præcipiti cursu

¹ Otra vez el singular usado por el plural.

feritur subter densam quercum, coma ejus impliata est ramis, et ipse suspensus adhæsit, mulo interim prætereunte, et cursum pergente.

134. Muerte de Absalon.

Vidit quidam pendente Absalonem, nec ausus est illi manus violentas inferre, sed nuntiavit Joabo, qui eum increpans: Debueras, inquit, juvenem impium confodere.

Atqui, respondit ille, me præsente, rex præcepit tibi ut filio suo parceres.

Ego verò non parcam, ait Joabus, et statim sumpsit tres lanceas, quas in pectus Absalonis defixit.

Quum Absalon adhuc palpitaret hærens in querco, armigeri Joabi repetitis ictibus confossum interemerunt

135. David llora la perdida de su hijo rebelde.

Stabat interea David ad portam urbis, exspectans eventum pugnæ, et maximè de filii salute sollicitus.

Quum illi nuntiatum esset profligatos hostes et interfuctum esse Absalonem, non modò non lætus est de victoriâ quam reportaverat, sed maximum quoque dolorem cepit ex morte filii.

Inambulabat in cœnaculo mœrens, et in has voces identidem erumpens: Fili mi Absalon, Absalon fili mi! utinam pro te moriar, Absalon fili mi, fili mi Absalon!

136. Muere David

Multa deinceps bella David prosperè gessit contra Philistæos, rebusque foris et domi compositis, reliquum vitæ tempus in florenti pace exegit.

Quum esset extremâ senectute et infirmâ valitudine, Salomonem hæredem regni constituit.

Is a summo sacerdote unctus, vivo adhuc patre, rex appellatus est.

David, postquam filio dedisset præcepta regno administrando utilissima, diem supremum obiit.

137. Salomon pide á Dios la sabiduría.

Diligebat Deus Salomonem. Ei per quietem adstare visus est, deditque optionem eligendi quidquid vellet.

Salomon non aliud sibi dari poposcit quam sapientiam, reliqua omnia parvi aestimans.

Quæ res ita Deo placuit, ut illi plus tribuerit quam rogatus fuerat; nam Salomoni eximiam sapientiam impertivit, et insuper divitias et gloriam, quas non petierat, addidit.

138. Pleito difícil ante el tribunal de Salomon.

Non multò post Salomon concessæ sibi a Deo sapientiae specimen edidit.

Duae mulieres in eadem domo habitabant. Utraque eodem tempore peperit puerum. Unus ex his puerulis post diem tertium nocte mortuus est.

HISTORIÆ SACRÆ.

Mater subripuit puerum alterius mulieris dormientis, et hujus loco filium suum mortuum suppeditavit.

Orta inter duas mulieres gravi altercatione, res ad Salomonem delata est.

139. Sentencia de Salomon.

Difficilis erat atque perobscura quæstio, quum nullus esset testis.

Rex autem, ut exploraret latentem veritatem dividatur, inquit, puer de quo controversia est, et pars una uni mulieri, altera alteri detur.

Judicio assensit falsa mater; altera vero exclamavit: Ne, quæso, ne occidatur puer, o rex; malo ista totum habeat.

Tum rex ait: Res est manifesta; hæc verè est mater pueri. Et huic illum adjudicavit.

Admirati sunt omnes singularem regis prudentiam.

140. Salomon manda edificar el templo de Jerusalem.

Año del mundo 3000.

Salomon templum immensi operis Hierosolymæ ædificavit. Omnia auro, argento gemmisque in eo fulgebant. In hoc templo arca fœderis collata est.

Vicini reges ob tantam sapientiae famam cum Salomone amicitiam junxerunt, fœdusque fecerunt.

Regina Saba, ejus visendi cupida, finibus regni sui excessit, venitque Hierosolymam.

Regnabat Salomon in suam pacē, opibus et
neficiis affluens.

141. Salomon en su vejez se entrega á la sensualidad é
idolatria.

Postea Salomon voluptati se dedit. Nihil porro
tam inimicum est virtuti quam voluptas; itaque
amisit sapientiam.

Mulieres exteræ, quas adamavit, eum jam se-
nem ad ritus gentiles pertraxerunt.

Quibus rebus offensus, Deus pœnam illi denun-
tiavit, scilicet fore ut regnum majore ex parte
filio ejus adimeretur et servo traderetur; atque id
ita factum est.

142. Roboan, hijo de Salomon, se malquista la amistad
del pueblo.

Salomoni Roboamus filius successit. Is impe-
rium culpā paternā jam nutans stultitiā suā
evertit.

Salomon populo vectigal gravissimum impo-
suerat. Quod onus quem populus tolerare non
posset, illud poposcit imminui.

Regem monebant senes ut populo satisfaceret,
juvenes verò dissuadebant.

Roboamus, æqualium consilio usus, populo
acerbè respondit, ejusque postulationem rejicit.

143. Diez tribus abandonan á Roboan y nombran un rey.

Exorta est seditio. Decem tribus a Roboamō
defecerunt, regemque sibi creaverunt Jerooboamum

e tribu Ephraimi. Duæ tantum tribus in fide
mancerunt, scilicet tribus Judæ et tribus Benja-
mini.

Sic duo ex uno regna facta sunt, alterum Judæ-
alterum Israelis.

Jerooboamus, ut populum suum a consuetudine
eundi Hierosolymam abduceret, propriam reli-
gionem eis¹ instituit, et falsos deos proposuit co-
endos.

144. Corta duracion del reino de Israel y su fin.

Non diu stetit regnum Israeliticum, quia omnes
ad unum reges fuerunt impii.

Ad eos Deus saepe misit prophetas, qui eos ad-
monerent, et ad verum cultum revocarent. Sed
illi prophetarum monitis non paruerunt; imò eos
contumeliis, pœnis, morte affecerunt.

Quare iratus Deus illos in potestatem hostium
didit. Devicti sunt a rege Assyriorum, qui de-
m tribus captivas fecit, et in Assyriam depor-
vit.

145. Historia de Tobias.

Inter captivos qui deduerti sunt Assyriam, fuit
Tobias.

Is, ab ineunte ætate, legem divinam sedulò ob-
servabat.

Quum esset puer, nihil tamen puerile gessit.

¹ Este pronombre en plural no hace relacion á pueblo de
que se habla mas arriba, sino á los individuos que consta.

Denique, dum irent omnes ad vitulos aureos quos Jeroboamus, rex Israelis, fecerat, et populo adorandos proposuerat, hic solus fugiebat societatem omnium; pergebat autem ad templum Domini, et ibi adorabat Dominum.

146. Tobias conserva su piedad en medio de los Gentiles.

Tobias adultus uxorem duxit, habuitque filium, quem ab infantia docuit timere Deum, et ab omni peccato abstine.

Quum in captivitatem abductus esset, eamdem in Deum pietatem semper retinuit, omnia bona quae habere poterat, quotidie exilii sui comitibus impetrabat, eosque monitis salutaribus ad coendum Deum hortabatur.

Gabelo cuidam egenti decem talenta, quibus a rege donatus fuerat, perhumaniter commondavit.

147. Tobias entierra los muertos con peligro de su vida.

Postea exortus est novus Assyriorum rex. Israelitis infensus, qui eos vexabat, necabat, et sepius vetabat.

In hac calamitate Tobias fratres invisebat, misereros consolans, egenos opibus suis juvans, et mortuos sepeliens.

Ea res nuntiata est regi, qui jussit Tobiam interfici, et bonis omnibus spoliari.

At Tobias cum uxore et filio delituit, sique regis iram effugit.

148. Tobias continua enterrando los muertos á pesar de sus amigos.

Die quodam festo, quum domi lautum convivium paravisset, misit filium ut aliquot e sociis ad prandium invitaret.

Reversus filius nuntiavit patri hominem Israelitum jacere in foro mortuum.

Exsiliens statim Tobias cadaver occultè portavit domum, ut illud noctu sepeliret.

Sui illum amici ab hoc officio dehortabantur; at Tobias, magis Deum quam regem timens, id facere non destitit.

149. Tobias privado de la vista soporta esta afficion con paciencia.

Tobias, in praestando solito officio defatigatus, incubuit parieti et obdormivit. Forte ex nido hirundinum stercora calida inciderunt in oculos dormientis, unde cæcus factus est.

Quam calamitatem ideò permisit Deus illi evenire, ut esset illustre patientiae exemplum posteris propositum ad imitandum.

Nam Tobias adeo patienter tulit cæcitatem, ut neque illum querentem quisquam audierit, neque ille eò minus constanter Deum coluerit.

150. Tobias detesta el hurto.

Uxor Tobiae in texendâ telâ comparabat ea quæ ad victum erant necessaria. Quâdam die domum

attulit hœdum et, quem pretio laboris quotidiani emerat.

Hœdum balantem audivit Tobias; et, veritus ne furto ablatus esset, dixit uxori: Vide ne iste clam alicui ereptus sit; redde illum domino suo; nefas enim est nobis ex rapto vivere. Adeo vir ille justus ab omni improbitate abhorrebat!

151. Consejo de Tobias á su hijo.

Tobias, mortem sibi imminere putans, vocavit filium suum. Audi, inquit, fili mi, verba patris amantissimi, eaque penitus memorie tue infixa hærent, ut vitam sapienter instituas.

« Quotidie Deum cogita, et cave ne unquam in eum pecces, ejusque præcepta negligas.

« Miserere pauperum, ut Deus tui misereatur: quantum poteris, esto beneficus et liberalis. Si tibi magnæ opes suppetant, multum tribue; si parvæ, parùm, sed libenter; quoniam beneficentia hominem ab æternâ morte liberat.

« Superbiam fuge, neque eam in animum aut in sermonem sinas obrepere.

152. Continuacion de los consejos de Tobias.

« Quod tibi nolis fieri, aliis ne facito, fili mi. Si quis tibi opus fecerit, statim ei mercede m per solve. Consilium semper a viro sapiente exquire. Ne societatem cum improbis jungito.

« Quum ex hac vita decessero, sepeli corpus meum Matrem tuam colito, memor malorum quæ

passa est, dum te in utero gestaret; et, quum psa supremum diem obierit, eam ponito mecum in eodem sepulcro.

153. Tobias da noticia á su hijo de los diez talentos que él ha prestado á Gabelo.

« Hoc etiam te moneo, fili mi, me commodavisse decem argenti talenta Gabelo, qui nunc commoratur Rage, in urbe Medorum.

Tum adolescens patri: Omnia, inquit, ut præcipis mihi, faciam, pater. Quomodo autem illam pecuniam a Gabelo recipiam ignoro; nam neque ille me, neque ego illum novi, nec quæ viâ eatur in Medium scio.

Cui Tobias pater, Chirographum, ait, Gabeli habeo; quod quum illi exhibueris, statim reddet pecuniam; sed quære tibi hominem fidelem qui ibi sit dux viæ.

154. El Angel Rafael se ofrece á acompañar á Tobias.

Egressus Tobias invenit juvenem stantem et accinctum ad iter faciendum; quem ignorans angelum Dei esse, salutavit.

Unde es, o bone juvenis? — Sum, inquit ille, unus ex Israelitis.

Nostine, ait Tobias, viam quæ dicit in Medium? — Novi, inquit, et sæpè usus sum hospitio Gabeli, qui ibi habitat.

Tobias ea lætus renuntiat patri, qui arcessitum juvenem interrogavit an vellet esse filii comes et